

ARCHEOLOGISCHE BEGELEIDING LANGS DE ESPLANADESTRAAT 3 TE OOSTENDE (PROV. WEST-VLAANDEREN)

EINDVERSLAG

ABO Archeologische Rapporten 1075

Rapport opgemaakt door: Jan Coenaerts en Pedro Pype

Derbystraat 51
9051 Gent

januari 2020

Dossiernr. 24520.R.01

Projectcode OE: 2019J122

Gent

COLOFON

Titel

Archeologische werfbegeleiding langs de Esplanadestraat 3 te Oostende (Prov. West-Vlaanderen)

Auteur

Jan Coenaerts en Pedro Pype

Projectnummer

- 25878 (intern)
- 2018G212 (Agentschap Onroerend Erfgoed) – bureaustudie
- 2019J122 (Agentschap Onroerend Erfgoed) – werfbegeleiding

Plaats en Datum

Gent, januari 2020

Reeks en nummer

ABO archeologische rapporten 1075

ISSN 2406-3940

RAPPORTFICHE

Template

Versies		
Versie	Datum	Status
v0	29/04/2019	Interne draft
v1	15/05/2019	Externe draft / definitieve versie
v2	9/1/2020	Definitieve versie

Projectteam	
<i>Functie</i>	<i>Naam</i>
Projectleider/kwaliteitscontrole	Jan Coenaerts
Business Unit Manager	Toon Moeskops
General Director	Patrick Hambach

INHOUD

Inhoud	4
Lijst van figuren	5
1 Administratieve gegevens	6
1.1 Thesaurus.....	6
1.2 Fiche administratieve gegevens.....	6
1.3 Context.....	6
1.4 Aanleiding van het onderzoek	7
1.5 Resultaten bureaustudie (Van den haute 2018)	12
1.6 Interpretatie en datering van het archeologisch potentieel ter hoogte van het studiegebied.....	13
2 Strategie volgens Programma van maatregelen	14
2.1 Afweging strategie	14
2.2 Voorziene afwijkingen ten aanzien van de code voor goede praktijk.....	15
2.3 Strategie.....	15
2.4 Onderzoeksvragen en doel	16
3 Toolboxmeeting.....	17
3.1 Inleiding	17
3.2 Presentatie.....	18
4 Werfbegeleiding op afroep	22
4.1 Inleiding	22
4.2 Opvolging werken	22
5 Interpretatie en datering.....	28
5.1 Beantwoorden onderzoeksvragen.....	28
5.2 Conclusie.....	28
6 Kwaliteitscontrole en ondertekening.....	29

LIJST VAN FIGUREN

Figuur 1: Actuele toestand van het onderzoeksgebied (ABO nv 2019)	7
Figuur 2: De huidige toestand van het gebied. Orthofotomozaïek (middenschalig, winteropnamen, kleur 2017) met aanduiding van het studiegebied (Geopunt 2018)	8
Figuur 3: Kadasterplan met aanduiding van het studiegebied (CadGis 2018)	9
Figuur 4: De verstoring binnen het studiegebied (Geopunt 2018)	10
Figuur 5: Plan van de huidige toestand binnen het studiegebied (Initiatiefnemer 2018)	10
Figuur 6: Plan met aanduiding van de te saneren zone (groen), deze komt overeen met het huidige studiegebied. De zwart gearceerde zone is reeds gesaneerd (Initiatiefnemer 2018)	11
Figuur 7: toolboxmeeting (ABO nv 2019)	17
Figuur 8: titeldia (ABO nv 2019)	18
Figuur 9: DIA 2 (ABO nv 2019)	18
Figuur 10: DIA 3	19
Figuur 11: DIA 4 (ABO nv)	19
Figuur 12: DIA 6 (ABO nv 2019)	20
Figuur 13: DIA 7 (ABO nv 2019)	20
Figuur 14: DIA 8 (ABO nv 2019)	21
Figuur 15: DIA 9 (ABO nv 2019)	21
Figuur 16: Aanwezige bebouwing en verhardingen voorafgaand de sloop (ABO nv 2019)	22
Figuur 17: Aanwezige bebouwing en verhardingen voorafgaand de sloop (ABO nv 2019)	23
Figuur 18: Algemeen zicht op het onderzoeksgebied na sloping met aanwezige nutsleidingen (ABO nv 2019)	23
Figuur 19: Algemeen zicht op het onderzoeksgebied na sloping (ABO nv 2019)	24
Figuur 20: Algemeen zicht op het onderzoeksgebied na sloping met aanwezige kruipkelder met nutsleidingen (ABO nv 2019)	24
Figuur 21: Aanwezigheid van ondergrondse kruipkelder met nutsleidingen (ABO nv 2019)	25
Figuur 22: Aanvang van de sanering (ABO nv 2019)	26
Figuur 23: Recente ophoging door middel van puin en schroot (ABO nv 2019)	26
Figuur 24: Recente ophoging door middel van puin en schroot (ABO nv 2019)	27

1 ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

1.1 THESAURUS

Bureauonderzoek, Oostende, Oosterkwartier, haven, Esplanadestraat, Vismijnlaan, Logistieke Zeemacht, Kanaal van Gent naar Oostende, stadscontext, archeologische zone

1.2 FICHE ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Projectcode	Onroerend Erfgoed: 2019J122
ISSN-nummer	2406-3940
Erkend Archeoloog	ABO nv
Erkenningsnummer	OE/ERK/Archeoloog/2017/00167
Naam + adres onderzoeksgebied	
- straat + nr.:	Esplanadestraat nr. 3
- postcode :	8400
- fusiegemeente :	Oostende
- land :	België
Lambertcoördinaten X/Y (EPSG:31370)	N: 49857,1971/214015,9695 O: 49842,9374/213971,8451 Z: 49856,9281/213961,4866 W: 49899,4382/213974,8046
Kadaster	
- Gemeente :	Oostende
- Afdeling :	2
- Sectie :	D
- Percelen :	D564f, D564t, D564s
Onderzoekstermijn	Mei-oktober 2019
Thesauri	Bureauonderzoek, Oostende, Oosterkwartier, haven, Esplanadestraat, Vismijnlaan, Logistieke Zeemacht, Kanaal van Gent naar Oostende, stadscontext, archeologische zone

1.3 CONTEXT

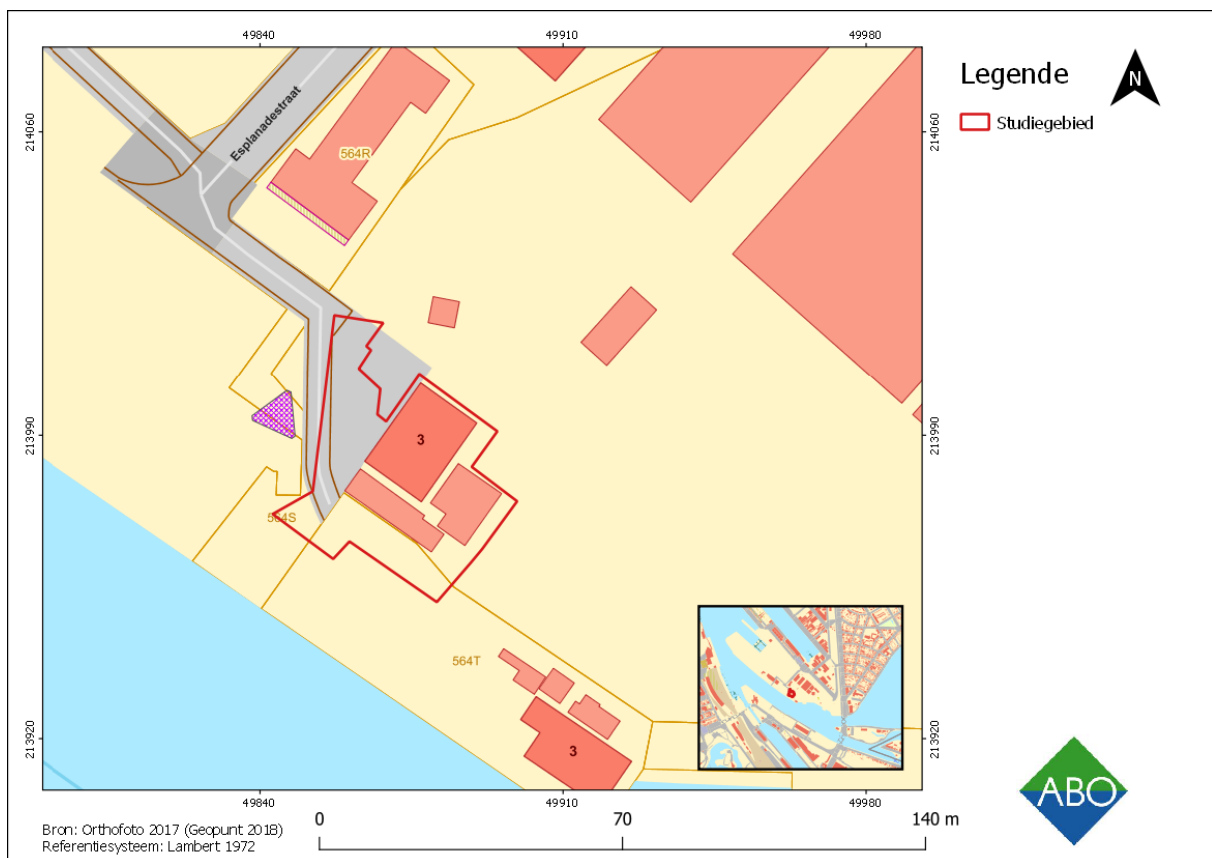
De doelstelling is het uitvoeren van een archeologische werfbegeleiding op afroep en de organisatie van een voorafgaandelijke toolbowmeeting (cf. PVM en hfst 4, archeologienota met ID8271) naar

aanleiding van de afbraak van de gebouwen op het terrein. Na de afbraak zal het terrein gesaneerd worden en bouwrijp gemaakt worden voor projectontwikkeling. Welk type gebouw(en) er in de toekomst op het terrein zullen komen, is momenteel nog niet gekend.

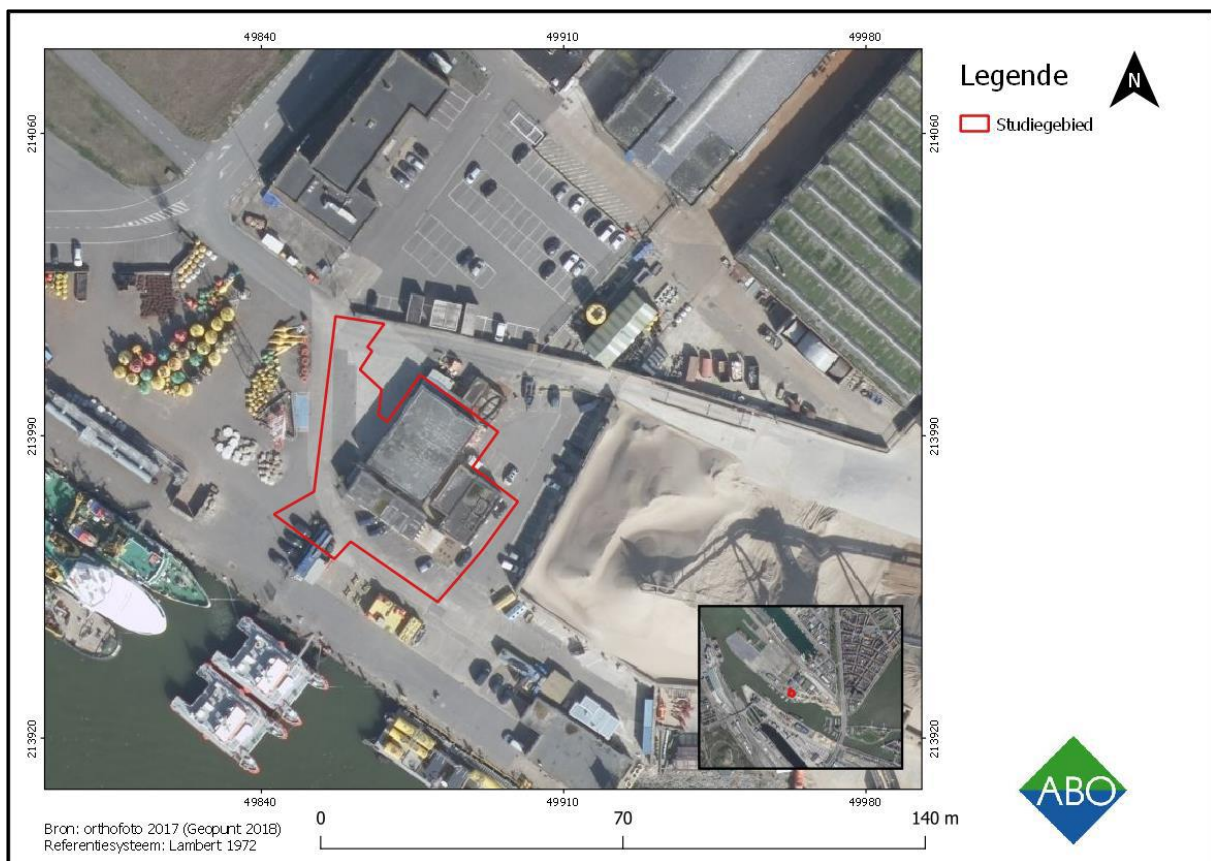
1.4 AANLEIDING VAN HET ONDERZOEK

Doordat de oppervlakte van de percelen waarop deze ingreep betrekking heeft de grens van 300m² overschrijdt (ca. 1.768m²) en de ingreep in de bodem de grens van 100m² overschrijdt (ca. 1.768m²) gedeeltelijk binnen een archeologische zone, moet er in het kader van het Onroerend Erfgoeddecreet voorafgaand aan een omgevingsvergunning, een archeologienota worden opgemaakt om het archeologisch potentieel te evalueren (art.5.4.1. Onroerend Erfgoeddecreet) (Van den haute 2018, OE; 2018G212).

Op het studiegebied bevinden zich momenteel enkele gebouwen. Het gaat dan om een magazijn in midden van het studiegebied met ten oosten daarvan een elektriciteitscabine. Ten oosten van deze cabine bevindt zich een gebouw aangeduid als kleedruimte. Hoe diep deze gebouwen gefundeerd zijn is niet bekend. Ten zuiden van deze gebouwen bevinden zich containers ingericht als bureaus. Het studiegebied maakt deel uit van een groter terrein met loodsen e.d., voormalig van het leger. DAB Vloot is de gebruiker van het huidige studiegebied, het overige gedeelte van het voormalig legerterrein behoort tot AGO Oostende. Het hele gebied is vervuild met minerale olie. Het volledige voormalig legerterrein met uitzondering van het huidige onderzoeksgebied werd reeds gesaneerd in 2008. Een klein gedeelte van het onderzoeksgebied (65m²) werd ook gesaneerd tijdens deze werken en is dus reeds verstoord. De sanering hield een totale afgraving in tot 2,5m-mv.

Figuur 1: Actuele toestand van het onderzoeksgebied (ABO nv 2019)

Figuur 2: De huidige toestand van het gebied. Orthofotomozaïek (middenschalig, winteropnamen, kleur 2017) met aanduiding van het studiegebied (Geopunt 2018)

Federale
Overheidsdienst
FINANCIËN

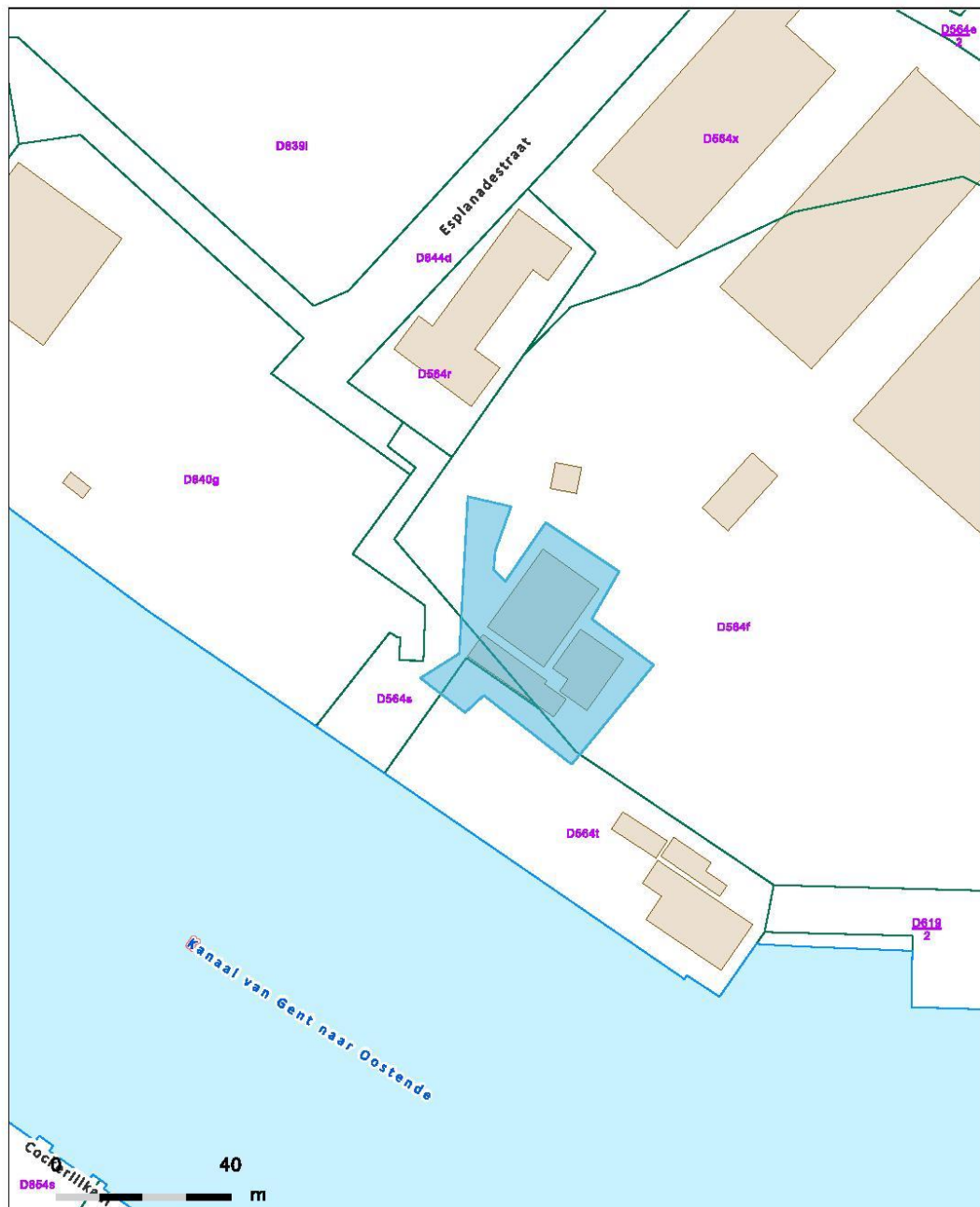
Algemene Administratie van de Patrimoniumdocumentatie

Kadaster

Gecentreerd op: OOSTENDE 2 AFD

Meest recente toestand

Schaal: 1/1250

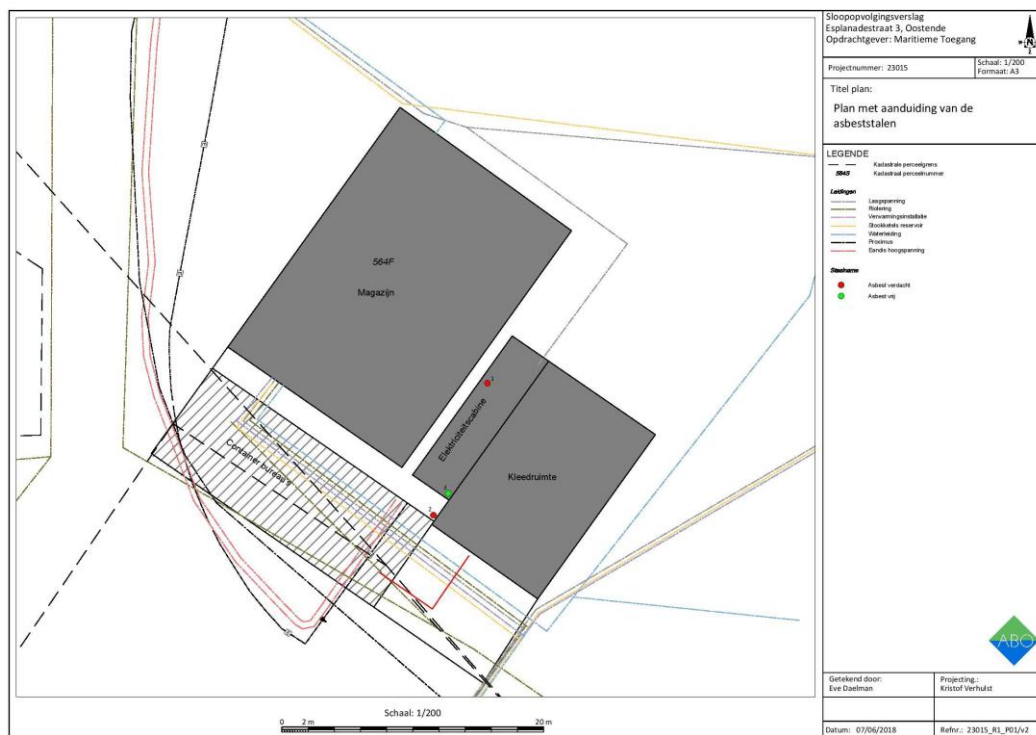
© 27/07/2018 - De AAPD is de auteur van het kadastraal perceelplan en de producent van de databank waarin deze gegevens zijn opgenomen en geniet de intellectuele eigendomsrechten opgenomen in de Auteurswet en de Databankenwet. Vanaf 01/01/2018 worden de gebouwen op het kadastraal perceelplan geleidelijk vervangen door een dataset beheerd door de gewesten. De AAPD zal dan niet langer verantwoordelijk zijn voor de voorstelling van de gebouwen op het kadastraal perceelplan.

Figuur 3: Kadasterplan met aanduiding van het studiegebied (CadGis 2018)

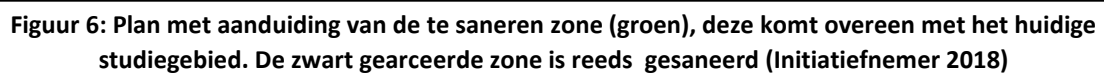

Figuur 4: De verstoring binnen het studiegebied (Geopunt 2018)

Figuur 5: Plan van de huidige toestand binnen het studiegebied (Initiatiefnemer 2018)

Het studiegebied is momenteel vervuild met minerale olie. De sanering van het terrein zal over het hele studiegebied een ingreep in de bodem betekenen van 2,5m-mv.

1.5 RESULTATEN BUREAUSTUDIE (VAN DEN HAUTE 2018)

Op basis van landschappelijke en archeologisch/historische gegevens kon een inschatting gemaakt worden van de aard en ouderdom van eventuele archeologische vindplaatsen ter hoogte van het studiegebied.

Het studiegebied bevindt zich op het grondgebied van Oostende, gedeeltelijk binnen de vastgestelde archeologische zone. Het terrein bevindt zich evenwel niet binnen de historische stadskern van Oostende maar op de oostelijke oever van de Oostendse haven. Het studiegebied bevindt zich in een vlak landschap op genivelleerde grond. Dit laatste heeft te maken met de industriële ontwikkeling van de haven vanaf de 19de eeuw.

Bodemkundig bestaat het studiegebied volledig uit bodemtype OB, een door menselijk ingrijpen gewijzigde bodem waarvan het oorspronkelijke bodemtype niet meer kon achterhaald worden. Het studiegebied maakte echter deel uit van de kustpolders en kende een wisselwerking gekenmerkt door verschillende slikke- en schorre- en veen- en geulafzettingen. Boringen uitgevoerd binnen het studiegebied geven een indicatie voor een mogelijk archeologisch potentieel (cf. hst. 3.3). Op basis van het historisch kaartmateriaal valt af te leiden dat het studiegebied ten laatste vanaf eind 18de eeuw deel uitmaakte van een gehucht gekend als Mosselhoek, Visserhoek of 'Soeten Inval'. Vermoedelijk ging het om een nederzetting van vissers. Vanaf eind 19de eeuw verdwijnt dit gehucht om plaats te maken voor de industriële ontwikkeling van de haven.

De bebouwing binnen het studiegebied verdwijnt en er wordt een kade aangelegd voor het aanmeren en lossen van pakketboten. Ten westen van het studiegebied wordt het Zeewezendok aangelegd. Tijdens WOII wordt net ten noorden van het studiegebied een logistieke basis voor snelboten aangelegd. Deze basis blijft bestaan tot de jaren '70 van de vorige eeuw en wordt na WOII gebruikt door de Logistieke Zeemacht. Vanaf 1954 komt er terug bebouwing op het studiegebied wanneer er een stokerij, kleedruimte en elektriciteitscabine wordt opgericht door de Logistieke Zeemacht. Deze bebouwing is de huidige bebouwing op het studiegebied.

In de omgeving van het studiegebied zijn slechts vier CAI-meldingen gekend. Telkens gaat het om meldingen die zich situeren binnen de historische stadskern van Oostende. De haven werd eind 19de en begin 20ste eeuw grondig aangepast aan de 'moderne' industriële noden wat leidde tot een even grondige verstoring van de bodem ter hoogte van de haven. Toch is er nog potentieel ter hoogte van het studiegebied gezien dit ontsnapt lijkt te zijn aan de aanpassingswerken van de haven. De gebouwen op het studiegebied lijken niet diep gefundeerd en de aangelegde verhardingen brachten slechts een lichte verstoring met zich mee.

Samenvattend kan gesteld worden dat er voor het studiegebied vooral een grote kans is op het aantreffen van sporen vanaf de nieuwe tijd tot de Tweede Wereldoorlog. De kans op het aantreffen van sporen uit eerdere periodes valt niet uit te sluiten, maar is op basis van het historisch onderzoek laag. Het gebied lag namelijk buiten de historische stadskern van Oostende. Mogelijk zijn er wel sporen van bedijking terug te vinden uit de late middeleeuwen.

1.6 INTERPRETATIE EN DATERING VAN HET ARCHEOLOGISCH POTENTIEEL TER HOOGTE VAN HET STUDIEGEBIED

Uit het historisch, archeologisch en landschappelijk onderzoek (hst.3 en 4) blijkt dat het studiegebied zich gedeeltelijk binnen een vastgestelde archeologische zone bevindt. Het studiegebied bevindt zich net buiten de historische stadskern van Oostende. Het studiegebied is gelegen in een vlak, genivelleerd landschap binnen de haven van Oostende. Het bodemtype is gekarteerd als OB, een door menselijk ingrijpen gewijzigde bodem. Het gebied maakte echter deel uit van de kustpolders en kende als gevolg hiervan verscheidene sedimentafzettingen. Op historische kaarten vanaf de 18de eeuw is te zien dat zich ter hoogte van het studiegebied een gehucht bevond, gekend als Mosselhoek, Visserhoek of Soeten Inval. Vermoedelijk betrof het een vissersnederzetting. Deze nederzetting kende continuïteit tot eind 19de eeuw wanneer het gehucht verdween voor de uitbreiding van de haven. Tijdens WOII bevonden zich net ten noorden van het studiegebied de logistieke gebouwen van een Duitse snelbootbasis.

De huidige bebouwing op het studiegebied dateert uit 1954 wanneer er gebouwen van de Logistieke Zeemacht werden opgericht op het terrein. Na de woningen in het gehucht is dit de eerstvolgende bebouwing op het terrein. De sloop en daaropvolgende sanering van de bodem vormen dan ook een bedreiging van het archeologisch potentieel.

Het archeologisch potentieel is laag voor sporen ouder dan de nieuwe tijd. Voor sporen vanaf de nieuwe tijd tot en met de Tweede Wereldoorlog is het potentieel matig tot hoog. Dit gezien de aanwezigheid van het gehucht Mosselhoek ten laatste vanaf de 18de eeuw en de aanwezigheid van logistieke gebouwen van een snelbootbasis net ten noorden van het studiegebied tijdens WOII.

Hierbij wordt op basis van bovenstaande argumenten dan ook verder archeologisch onderzoek geadviseerd door middel van een werfbegeleiding. Een klein gedeelte van het studiegebied (ten westen van het magazijn) werd reeds gesaneerd in 2008.

De resultaten van de werfbegeleiding worden verder besproken in hfst. 3 en 4.

2 STRATEGIE VOLGENS PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

2.1 AFWEGING STRATEGIE

De aan- of afwezigheid van relevante archeologische sporen kon niet worden vastgesteld noch worden uitgesloten op basis van het bureauonderzoek (archeologinota met ID8721, Van den haute 2019). Een onderzoek met ingreep in de bodem is bijgevolg noodzakelijk binnen de afgebakende zones voor vervolgonderzoek. Op basis van het archeologisch, cartografisch en landschappelijke onderzoek worden er vondsten vanaf de nieuwe tijd en jonger verwacht.

Op het projectgebied bevindt zich momenteel bebouwing. De niet-bebouwde zones zijn volledig verhard. Mechanische boringen, uitgevoerd op het terrein in het kader van een milieu-hygiënisch onderzoek, geven geen duidelijk beeld van de aangetroffen resten. Door de aanwezige hoeveelheid puin konden de boringen niet diep in de bodem doordringen. Er zijn indicaties voor (baksteen)puin en beton in de ondergrond. Uit welke periode dit steenpuin stamt is op basis van de boorstaten niet te achterhalen. De kans is, gelet op de historische kaarten, niet onbestaande dat het hier zou gaan om funderingsresten van gebouwen vanaf de 18de eeuw. Voor de 20ste eeuw zouden het dan eventueel resten kunnen zijn van de Duitse snelbootbasis uit WOII, die zich op historische kaarten net ten noorden van het studiegebied situeert. In de 19de en 18de eeuw bevonden zich ter hoogte van het studiegebied woningen die behoorden tot het gehucht 'Mosselhoek'.

Er werd niet gekozen voor de aanleg van profielputten of proefputten. Deze methoden zijn uitermate geschikt om een complexe verticale stratigrafie optimaal te analyseren. Het terrein is echter niet geschikt voor deze methode. Gezien de hoge graad van vervuiling aanwezig binnen het studiegebied zou kiezen voor deze methoden een te groot gezondheidsrisico inhouden voor de uitvoerende archeologen.

Er werd hierbij niet gekozen voor landschappelijke boringen. Deze methode is weliswaar uitstekend geschikt om landschappelijke informatie te genereren maar deze informatie kon -in de mate van het mogelijke gezien de vervuiling- reeds afgeleid worden uit het eerder vermelde milieu-hygiënische booronderzoek. Deze methode geeft bovendien geen enkel inzicht in de aard en datering noch in de bewaringstoestand van de sporen.

Er werd eveneens niet gekozen voor verkennende of waarderende boringen. Hoewel deze methoden waardevol kunnen zijn voor het lokaliseren van prehistorische sites, zijn deze methoden minder waardevol voor het verkrijgen van informatie over andere periodes. Er kan slechts weinig informatie verzameld voor perioden na de steentijden en er kunnen geen bodemsporen worden gedetecteerd.

Ook voor een geofysisch onderzoek werd niet geopteerd. Dit is een goede methode om onder meer muurresten, grachten, greppels, ovens en haarden, grondsporen en landschappelijke entiteiten zoals donken, kreekruigen, zandruigen en paleo-kanalen op te sporen in de ondergrond. De horizontale en verticale resolutie van deze technieken is echter beperkt en de resultaten dienen steeds getoetst te worden aan de realiteit. Bijgevolg zijn de resultaten niet sluitend. Daarnaast is een geofysisch onderzoek niet afdoende om inzicht te krijgen in de aard, bewaring en datering van het sporenbestand.

Rekening houdend met de aard van de te verwachten resten en de vervuiling op het terrein is een vooronderzoek op basis van bovenstaande argumenten niet opportuun. Daarom wordt een werfbegeleiding geadviseerd. Gezien de bodem van het terrein momenteel sterk vervuild is met minerale olie kan er volgens de CGP hst. 19 overgegaan worden tot een werfbegeleiding.

De Code van Goede Praktijk (CGP hst. 19, 2°) stelt immers dat een werfbegeleiding een archeologische opgraving kan vervangen: *‘indien de omstandigheden bij een opgraving een gevaar voor de volksgezondheid, de arbeidsveiligheid of de publieke orde zouden inhouden dat niet vermeden kan worden door de aanpassing van de uitvoeringswijze van de geplande bodemingreep (zware bodemvervuiling, instortingsgevaar, explosiegevaar,...)’*

Vanwege de aanwezige vervuiling op het terrein zal de werfbegeleiding aangepast worden, zodat er geen gezondheidsrisico's bestaan voor de aanwezige archeologen op het terrein. Door deze aanpassing zal ook moeten afgeweken worden van de CGP (cf. hst. 3.2 en 3.4).

2.2 VOORZIENE AFWIJKINGEN TEN AANZIEN VAN DE CODE VOOR GOEDE PRAKTIJK

Gezien de hoge graad van vervuiling op het terrein zal geen volledige registratie van de resten conform de CGP mogelijk zijn. Daarom zal er dus gedeeltelijk moeten afgeweken worden van de CGP, wat betreft de uitvoering van de werfbegeleiding. Er zal in dit geval geopteerd worden voor een **werfbegeleiding op afroep**. Wel zal er ten allen tijde naar gestreefd worden om zoveel mogelijk een werfbegeleiding zoals beschreven in de CGP hst. 19 te benaderen. De afwijking is noodzakelijk omdat een volledige registratie zoals beschreven in de CGP een gezondheidsrisico inhoudt voor de uitvoerende archeologen. De strategie voor deze werfbegeleiding op afroep wordt besproken in hst. 3.3.

2.3 STRATEGIE

De **werfbegeleiding op afroep** houdt een toezicht op de werken in waarbij eventueel bovengekomen archeologische resten door een (erkend) archeoloog geregistreerd worden. De (erkend) archeoloog zal opgeroepen worden voor registratie indien archeologische resten bovenkomen. Er wordt geopteerd voor deze strategie gezien het gelet op de kosten-baten (de archeologische verwachting vs. de duur van de werken) niet te verantwoorden is om permanent archeologische begeleiding op het terrein te voorzien.

Bij de opstart van de werken (wegnemen van de verharding) zullen de archeologen wel aanwezig zijn. Bij het wegnemen van de verharding zal immers nagegaan worden of er archeologische resten zichtbaar zijn aan het oppervlak. Indien aanwezig zullen deze geregistreerd worden. Na deze opstartfase van de werken zal geen permanente begeleiding op het terrein meer voorzien worden.

Met het oog op detectie van mogelijke archeologische resten zal voor de aanvang van de werken een zogenaamde 'toolboxmeeting' georganiseerd worden voor de werknemers van de aannemer. Deze meeting heeft als doel hen de modaliteiten van het archeologisch onderzoek toe te lichten en hen te instrueren hoe ze archeologische resten kunnen herkennen. Indien een werknemer van de aannemer dergelijke archeologische resten aantreft tijdens de werken, wordt de (erkend) archeoloog verwittigd om deze resten te registreren. Gezien de geplande werken een sanering van het volledige onderzoeksterrein inhouden zal er steeds een milieukundige begeleider aanwezig zijn op site. De aanwezigheid van deze begeleider op de eerder besproken 'toolboxmeeting' is eveneens vereist. Het is de verantwoordelijkheid van de werknemers van de aannemer en overkoepelend van de milieukundige begeleider om bij het aantreffen van archeologische resten de werken op die plaats stil te leggen en de (erkend) archeoloog te verwittigen.

Tijdens de werfbegeleiding op afroep worden, indien technisch mogelijk, de nodige referentieprofielen aangelegd. De CGP stelt hier dat de registratie en staalname moet gebeuren conform hst. 21.3 en 21.4. Waar mogelijk, gelet op de vervuiling en het gezondheidsrisico voor de uitvoerende archeologen, zal

een referentieprofiel volgens de bepalingen van de CGP aangelegd worden. Staalname bij de referentieprofielen is gezien de vervuiling, die zorgt voor contaminatie, helaas niet nuttig.

Archeologische sporen worden na registratie (waar mogelijk, gelet op de vervuiling) steeds in hun geheel uitgegraven. Na elke registratie zal ook een dagrapport worden opgemaakt. Deze rapporten zullen aan het rapport van de werfbegeleiding worden toegevoegd. De rapportage zal wel geheel volgens de CGP uitgevoerd en aangeleverd worden.

2.4 ONDERZOEKSVRAGEN EN DOEL

Het doel van de opgraving in de vorm van een werfbegeleiding is bereikt wanneer de onderstaande onderzoeksvragen beantwoord kunnen worden door middel van de waarnemingen op het terrein:

- Zijn er archeologische sporen of artefacten aanwezig? Indien ja:
 - Wat is de bewaringstoestand van de aangetroffen sporen?
 - Zijn er archeologische structuren en/of vondstconcentraties waar te nemen? Wat is hun aard, verspreiding en densiteit? Kunnen deze eventueel gelinkt worden aan bewoningssporen van het gehucht 'Mosselhoek' (18de-19de eeuw) of aan de Duitse snelbootbasis uit WOII?
 - Wat is de datering van de sporen op basis van het vondstmateriaal, oversnijdingen en/of opvulling van de sporen en de daarmee gepaard gaande fasering?
 - Wat is de datering van het aangetroffen materiaal?
 - Kan er een ruimtelijke afbakening gemaakt worden van de zones met archeologische sporen en/of steentijdartefacten?
 - Wat is het type vindplaats (bewoning, artisanaal, funerair, religieus,...) op basis van de context en/of het vondstmateriaal?

3 TOOLBOXMEETING

3.1 INLEIDING

Figuur 7: toolboxmeeting (ABO nv 2019)

Hierbij werd een kort besproken wat er te verwachten was op basis van de archeologienota. Op de Ferrariskaart uit de 18de eeuw (links) en de Atlas der Buurtwegen (rechts) uit de 19de eeuw is op deze locatie een gehucht te zien gekend als Mosselhoek, Vissershoeck of Sas Slijkens. Hier zouden we eventueel nog resten van de kademuur en mogelijk bebouwing kunnen terugvinden. Dit zullen dan waarschijnlijk restanten van bakstenen funderingen zijn. Eind 19de eeuw verdwijnt het gehucht en wordt de kade gebruikt voor het aanmeren en lossen van pakketboten.

Tijdens WOII bevindt zich ten noordwesten van het studiegebied een logistieke basis voor snelboten. Deze blijft bestaan tot ca. 1970 en wordt na WOII gebruikt door de Logistieke Zeemacht. Net ten noorden van het studiegebied bevinden zich logistieke bunkers van deze basis. Ook binnen het studiegebied zijn op een luchtfoto van net na WOII mogelijk bunkers te zien.

Er werd ook vermeld dat, indien er resten werden aangetroffen, deze eerst geregistreerd zouden worden.

3.2 PRESENTATIE

Figuur 8: titeldia (ABO nv 2019)

Inhoud

1. Welk soort sporen worden verwacht?
2. Melden van archeologische vondsten
3. Archeologische werfbegeleiding

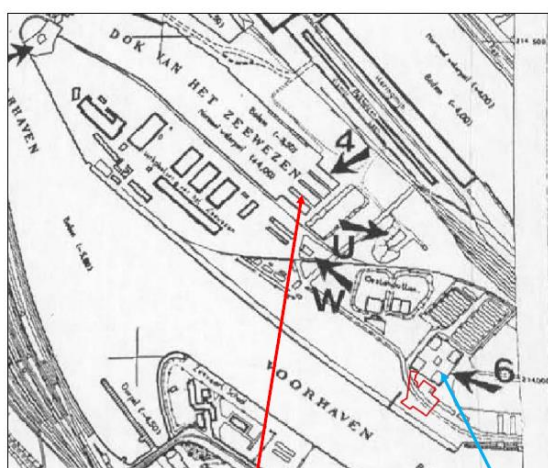

Figuur 9: DIA 2 (ABO nv 2019)

Gehucht gekend als 'Mosselhoek', 'Vissershoeck' of 'Sas van Slijkens'
(18de-19de eeuw) Links Ferrariskaart (18de eeuw), rechts Atlas der Buurtwegen (19de eeuw)

Figuur 10: DIA 3

Snelbootbasis

Logistieke bunkers

Figuur 11: DIA 4 (ABO nv)

Logistieke bunkers

Figuur 12: DIA 6 (ABO nv 2019)

Sporen in de grond

Figuur 13: DIA 7 (ABO nv 2019)

Hoe vondsten melden?

- In geval van vondsten: 0499/99.82.10 of jan.coenaerts@abo-group.eu
- Melden van vondsten Agentschap Onroerend Erfgoed door ABO nv en overleg met aannemer/opdrachtgever
- Registratie van vondsten → werfbegeleiding

Figuur 14: DIA 8 (ABO nv 2019)

Wat is een werfbegeleiding?

- Werfbegeleiding = opgraven van aangetroffen resten voor maximale kennisverwerving met minimale hinder voor werf.
- Veiligheid primeert (vervuiling aanwezig op site).

Registratie van archeologische resten

1. Blootleggen en opkuisen resten
2. Registratie resten in vlak en diepte (profiel), indien mogelijk
3. Beschrijvingen + foto
4. Staalnames (bv. van hout, muurresten,...)

Figuur 15: DIA 9 (ABO nv 2019)

4 WERFBEGELEIDING OP AFROEP

4.1 INLEIDING

Tijdens de werken werden er geen archeologische resten aangetroffen. Voorafgaand aan de werken werd een toolboxmeeting georganiseerd (cf. hfst. 3). De verhardingen werden onder begeleiding verwijderd. Hier werden geen archeologische indicaties aangetroffen. Hierna ging de werfbegeleiding op afroep van start, zoals het programma van maatregelen voorziet. Op 16/5/2019 werd tijdens de sanering een terreinbezoek uitgevoerd, om de het diepste punt van de sanering (ca. -2,3mMV) te evalueren op de eventuele aanwezigheid van archeologische resten. Deze waren echter volledig afwezig. In hfst 4.2 volgt een korte fotografisch overzicht van de opvolging van de werken. De milieuhygiënische begeleider van de sanering volgde de werken in functie van eventuele aanwezige archeologie op.

Het terrein bleek diepgaand verstoord door diverse nutsleidingen en kruipkelders met nutsleidingen en gekenmerkt door een ca. 3m dik ophogingspakket van recente aard met aanwezigheid van afbraakpuin en schroot. Het meeste afbraakpuin (muurresten met Portlandcement tussen de voegen, houten palen, resten van nutsleidingen,...) kwamen aan het licht op ca. -2,5mMV.

4.2 OPVOLGING WERKEN

Figuur 16: Aanwezige bebouwing en verhardingen voorafgaand de sloop (ABO nv 2019)

Figuur 17: Aanwezige bebouwing en verhardingen voorafgaand de sloop (ABO nv 2019)

Figuur 18: Algemeen zicht op het onderzoeksgebied na sloop met aanwezige nutsleidingen (ABO nv 2019)

Figuur 19: Algemeen zicht op het onderzoeksgebied na sloping (ABO nv 2019)

Figuur 20: Algemeen zicht op het onderzoeksgebied na sloping met aanwezige kruipkelder met nutsleidingen (ABO nv 2019)

Figuur 21: Aanwezigheid van ondergrondse kruipkelder met nutsleidingen (ABO nv 2019)

Figuur 22: Aanvang van de sanering (ABO nv 2019)

Figuur 23: Recente ophoging door middel van puin en schroot (ABO nv 2019)

Figuur 24: Recente ophoging door middel van puin en schroot (ABO nv 2019)

5 INTERPRETATIE EN DATERING

5.1 BEANTWOORDEN ONDERZOEKSVRAGEN

Het doel van de opgraving in de vorm van een werfbegeleiding is bereikt wanneer op de onderzoeksvragen een antwoord kan worden geformuleerd. Er zijn echter geen aanwijzingen voor archeologische sporen aangetroffen. Hierdoor is het niet relevant om de vooropgestelde onderzoeksvragen in detail te beantwoorden.

5.2 CONCLUSIE

De werfbegeleiding op afroep heeft geen kennisvermeerdering opgeleverd voor het onderzoeksgebied. Er werden geen sporen aangetroffen. Het vermoeden dat er nog resten van de Duitse snelbootbasis uit WO II aanwezig kon zijn, bleek niet te kloppen.

Het terrein bleek diepgaand verstoord door diverse nutsleidingen en kruipkelders met nutsleidingen en gekenmerkt door een ca. 3m dik ophogingspakket van recente aard met aanwezigheid van afbraakpuin en schroot. Het meeste afbraakpuin (muurresten met Portlandcement tussen de voegen, resten van nutsleidingen,...) kwamen aan het licht op ca. -2,5mMV.

6 KWALITEITSCONTROLE EN ONDERTEKENING

Naam	Functie	Handtekening	Datum
Patrick Hambach	General Director		9 januari 2020
Toon Moeskops	Business Unit Manager		9 januari 2020
Jan Coenaerts	Archeoloog / Kwaliteitsverantwoordelijke		9 januari 2020